

Het hof van Heerenbeek

Een hertogelijk geschenk

Toen Jan I van Brabant op zeer jeugdige leeftijd in 1267 aan het bewind kwam braken er sinds lange tijd weer vijandelijkheden uit tussen Brabant en Gelderland (Gelre). De Gelderse graaf Otto II riep de hulp in van de stad Keulen om op te trekken tegen de Brabanders. Op 5 juni 1288 vond de vermaarde slag bij Woeringen plaats. Dit was het einde van de Limburgse successie oorlog. Woeringen is nu een stadsdeel van Keulen (D). Brabant won de slag waardoor het hertogdom Limburg «de landen van Overmaas» bij Brabant werd gevoegd, wat vijf eeuwen zo zou blijven. De hertog van Brabant werd hierdoor een van de machtigste heren van het Nederrijngebied.

De abdijen van Brabant worden verplicht aan de oorlogskosten bij te dragen. Zo moeten de kloosterlingen van Abdij van Park voor het onderhoud van het Brabants hertogelijk leger

Abdij van Park

gedurende acht jaren onder meer 360 pond Leuvense munt, het brood gebakken uit 40 mudden graan, 8 vette ossen, 5 varkens, 20 schapen en 170 kazen betalen. Dat is echter nog niet genoeg. Hertog Jan I en zijn opvolger gaan later onder de noemer schattingen nóg grotere sommen geld vragen aan de abdijen. Uit erkenning verleent Jan I (overleden in 1294) en later ook hertog Jan II verscheidene voorrechten aan de norbertijner monniken van de Abdij van Park, onder andere in Oirschot. Hertog Jan II, die van zijn vader niet alleen zijn bezit maar ook een grote schuldenlast uit onder meer de slag bij Woeringen had geërfd, had voor zijn militaire expedities 1.000 gulden en nog heel wat levensmiddelen van de Abdij van Park gekregen. Als tegenprestatie had de hertog in een akte van 6 januari 1303 aan de Abdij van Park beloofd land te geven. Op 28 juli 1303 geeft hij dat ook daadwerkelijk: 80 bunder novaal land met weiden en houtopstand in het woud (nemus) van Oirschot, gelegen te 'Verdonc (nu Vering) en Wolfkele in de heertganck van Strathem onder de heerlijkheid Oirschot'. Over die gronden mogen de monniken vrij beschikken. De hertog behoudt zich enkel de hoge en lage jurisdictie voor en de abdij moet hem per bunder

een jaarlijkse cijns betalen van 12 deniers Leuvens geld. Kort daarna, op 26 oktober 1303, mogen ze ook, mits daarvoor 400 Leuvense pond wordt betaald, aanspraak maken op alle bomen en struiken, die op deze goederen staan. Novaal land betekent hier land dat nog ontgonnen moet worden. Op 27 oktober 1303, voegt de hertog nog eens 30 bunder heide toe aan het goed van Abdij van Park onder Oirschot. Hertog Jan II, bijgenaamd de Vreedzame, had last van nierstenen, waarvoor hij zich in 1312 in Parijs liet behandelen, maar kwam nog zieker terug en overleed op 37-jarige leeftijd op 27 oktober van dat jaar.

Het ging de hertogen van Brabant in die tijd niet alleen om financiële en materiële steun door abdijen, maar ook om deze de leiding te laten nemen bij de ontginning van woeste gronden, waardoor zij hun handen vrij hielden voor andere prioriteiten.

Natuurlijk zal Abdij van Park, om die landerijen, beemden, bossen en hei te exploiteren niet lang gewacht hebben met daar een hoeve op te richten. Het archief van Abdij van Park laat echter weinig sporen achter van wat er gedurende de 14e eeuw exact gebouwd en verbouwd werd. Wel is bekend dat ze vrijwel onmiddellijk beslissen om Heerenbeek in cultuur te brengen. Onder leiding van een magister curiae (uithofmeester) bouwen enkele lekenbroeders een hoeve. Een decennium later worden daar vijf werkpaarden gehouden wat duidt op landbouw- en ontginningsactiviteiten. De meeste norbertijnen- en cisterciënzersabdijen deden dit in de 14e

eeuw nog zelf via het systeem van uithoven: ze zetten er een kloosterling neer als proost of uithofmeester die met dagloners en knechten het bedrijf exploiteerde. Later in de 15e eeuw wordt het systeem van uithoven verlate en ingeruild voor verpachting van de uithof als een gewoon landbouwbedrijf aan een particulier.

De erfpachters in de 15^e eeuw

In 1400 stopt de eigen exploitatie definitief en kiest de abdij een andere constructie. Abt Jan Balduwel draagt op 10 juli 1400, met eenparige goedkeuring van het Convent van Park, het hof van Heerenbeek over aan de gebroeders Jan en Walter van Bruijsten en hun nakomelingen voor een jaarlijkse cijns van 80 Hollandse goudgulden, met voorbehoud van hun heerschappelijke rechten. Die cijns moest voor de helft betaald worden rond Kerstmis en de andere helft op Sint-Jan Baptist, 24 juni. De erfpachters mochten beschikken over hof, stallen, schuur, beemden en weiden, landerijen, bos en hei, ongeveer 97½ bunder, aaneengelegd tussen de goederen van de Veldershoeve, toebehorende aan de heer van Boxtel en de gemeenteweide van Oirschot.

Walter Bruijstens, die samen met zijn broer Jan, het hof van Heerenbeek overnam, was zelf reeds vanaf 16 augustus 1390 erfpachter te Blanden tot aan zijn dood in 1426. Blanden was een deelgemeente van Oud-Heverlee ten zuiden van Leuven. Niet Walter, maar zijn broer Jan, ging op de pachthoeve van Heerenbeek boeren. Hij werd opgevolgd door een zoon van Walter, Jan Bruijstens, die gehuwd was met Waltera Holla. In 1486 neemt Peter Pels, gehuwd met een dochter van Jan Bruijstens junior, de pachthoeve over. Tussen Peter Pels en de andere erfgenamen van de Bruijstens enerzijds, en abt Dierk van Tuldel met het Convent van Park anderzijds, was een lelijk geschil gerezen, dat voortduurde onder abt Arnoldus Wijten. Erfpachter Jan en zijn weduwe Waltera hadden reeds heel wat jaren de jaarlijkse erfcijns van 80 Hollandse goudgulden niet meer betaald en wat nog veel erger was, ze hadden, zonder toestemming en buiten weten van de abt, van de goederen die tot het hof behoorden meer dan 38 bunder als erfgoed doorverkocht aan acht particulieren. Omwille van de vrede en om zware proceskosten te vermijden, hebben op aanraden van 'goede mannen', Peter Pels en abt Wijten getracht tot een vriendschappelijke overeenkomst te komen. Peter Pels, poorter van 's-Hertogenbosch, belooft het hof de overgebleven goederen definitief terug te geven aan de abt. Het erfpachtcontract wordt opgeheven. De pacht, die opgelopen is tot 925 goudgulden hoeft Peter maar 270 gulden te betalen. De abt zal zich in verbinding stellen met de acht particulieren, die erfrechtelijk in bezit werden gesteld van die 38 bunder en met hen tot een akkoord trachten te komen. Het akkoord werd gesloten op 1 februari 1495. In de loop van dit jaar werd er ook met de 8 particulieren een overeenkomst bereikt. Zo kwamen stilaan de meeste van die 38 bunder terug aan de abdij en werd de hoeve weer zo groot als ze oorspronkelijk was. Vanaf 1495 wordt ze dan ook niet meer erfrechtelijk verpacht, maar voor 6 of 9 jaar verhuurd.

Het hof vanaf 1500

Peter Pels, de laatste erfpachter, had in 1492 het hof voor 6 jaar verhuurd aan Aert Dierk Goyvaertszoon, ook geheten Aert Syckens. Hij beschikte naast een volle stal met vee over 50 hectaren grond en om deze te bewerken over 8 werkpaarden en wie weet hoeveel knechten. Toen Peter in 1495 tot een akkoord kwam met de abt van Park om een einde te maken aan de erfpachterij, en het hof weer in volle eigendom teruggaf aan de abdij, mocht zijn pachter de huurtermijn van 6 jaar (1493-1498) aanhouden. De eerste pachter van Park op Heerenbeek was dus vanaf 1495 Aert L. Syckens. Zijn huurcontract werd daarna nog meermalen voor 6 jaar hernieuwd, zodat hij op het pachthof bleef tot 1524.

De pachter/hoevenaar moet een deel van de pachtsom rond Kerstmis en een deel rond Sint-Jan Baptist (24 juni) betalen. Behalve deze kosten moet hij ook cijns aan de hertog van Brabant betalen en goederen in natura aan de Abdij van Park, de fraters van 's-Hertogenbosch en de H. Geest van Rosmalen leveren. De pachter moet ook gedurende zijn huurtijd de gebouwen van Heerenbeek goed onderhouden en repareren, van onder tot boven, van binnen en van buiten, zonodig de wanden plekken en lemen en jaarlijks tenminste 10 vimmen (bossen) stro gebruiken

om de daken te herstellen. Hij mag bij de abdij in rekening brengen wat hij betaald heeft aan kalk, stenen, pannen, schaliën (dakbedekking), ijzerwerk en dagloon van de strodekker. Mocht de Abdij van Park nieuwbouw plegen dan zijn de kosten volledig voor de abdij. De pachter moet in dat geval de bouwmaterialen aanvoeren met zijn wagen en paarden, de abt zal de daglonen van de werklieden betalen, maar de pachter moet de maaltijden verzorgen en onderdak verschaffen. Heel veel belang wordt in alle contracten gehecht aan het jaarlijks planten en poten van een aanmerkelijk aantal eiken- en beukenheesters, wilgen, populieren, witbomen en een paar fruitbomen. Een deel hiervan moet afgehoofd en getrunct worden tot knotwilgen en trunckeycken, waarvan het schaar- en reephout de pachter toekomt. Voor 11 november moet hij ongeveer 6 lopen land of hei bemesten en daar eikels, beukennoten en elsenproppen op zaaien. Op het niet nakomen van deze verplichtingen staat natuurlijk ook een boete, die voor de helft aan de kerk van de Abdij toekomt en voor de andere helft aan de kerk van Oirschot. De Abdij stuurt elk jaar een controleur om zich van het nakomen van de huurovereenkomst te overtuigen. De pachter draagt dienstkleding (tabbaard), die hij bij opvolging door een andere pachter moet vervangen.

Aert Syckens en de Abdij van Park lijken niet in harmonie uit elkaar gegaan te zijn. Aert geeft in 1533, jaren na het beëindigen van het pachtcontract, aan zijn dochter Aleyt een volmacht om tegen de Abdij te procederen.

Van 1524 tot 1538 pacht Dirck Gielis Stans met zijn vrouw Margriet van der Schrooten Heerenbeek. Dirck Gielis Stans wordt in 1539 opgevolgd door zijn weduwe. Zij pacht tot het overlijden van haar zoon Aert in 1553 het hof. Het gaat voorspoedig op Heerenbeek en tijdens deze periode wordt een nieuwe pachterswoning aanbesteed. Op 3 augustus 1547 maakt abt Lodewijk van den Berghe een akkoord met timmerman Wouter Daneels voor het bouwen van een nieuw pachtershuis. Het nieuwe huis moet 20 voet lang en 18 voet breed zijn en moet van drie verdiepingen voorzien worden. De abdij verstrekt het hout, maar de timmerman moet zelf dit hout kappen en zagen en moet alle deuren en kozijnen maken. Het huis moet vóór 11 mei 1548 klaar zijn. Bij oplevering van het huis ontvangt Wouter 25 Carolusgulden en een tonneke bier. De weduwe Dirk Gielis Stans, Margriet van der Schrooten, moet de timmerlieden te eten geven en onderdak verschaffen. Zij zal de afval van het hout krijgen, maar moet daarvoor haar voerlieden alle bouwmaterialen aan laten voeren.

Van 1553 tot 1568 pachten Andries van Poppele, en mr. Jan Aert van Broegele (ook geheten Jan Broegelmans), ingezetenen van 's-Hertogenbosch het hof. De volgende pachter was Willem Goertszoon van de Maerselaer, gehuwd met Jenneke Sledden. In 1589 werden ze opgevolgd door hun zoon Gielis Willemszoon van de Maerselaer, maar deze stierf reeds in 1597. Daarna kwam vader Willem van de Maerselaer weer terug op de hoeve met Jan, de zoon van de overleden Gielis. Ze bleven er 6 jaar boeren. De tachtigjarige oorlog heeft ook gevolgen voor de pachters van Heerenbeek. Het wordt steeds gevaarlijker om de pachtgelden contant in Leuven af te dragen en een van zijn knechten wordt tijdens zo'n tocht door troepen gegijzeld, waarvoor Willem losgeld moet betalen.

Van 1602 tot 1607 vinden we er mr. Aert Janszoon Aerts en zijn zuster Mayke en in 1608 tot 1616

Vlaamse schuur

zet zijn zoon Aert Aerts samen met Peter Maertens van Collenbergh het pachtcontract voort. Hierna gaat Peter Maertens van Collenbergh alleen verder. Peter Maertens van Collenbergh is getrouwd met Lynken van de Maerselaer, dochter van Gielis Willemszoon van de Maerselaer.

Voor het eerst worden er sinds jaren weer belangrijke herstelwerken op Heerenbeek uitgevoerd. Zo wordt in 1611 een nieuwe schouw in de herenkamer gemetseld, komen er zes nieuwe vensters met het wapen van de abt, krijgt het bakhuis een nieuw dak en in 1625 en 1626 worden er opnieuw belangrijke reparaties verricht. In

1628 wordt er door Peter Maertens van Collenbergh een nieuwe schuur gebouwd. Deze Vlaamse schuur is een rijksmonument en is nog steeds op Heerenbeek te bewonderen.

Het is echter niet alleen voorspoed op Heerenbeek. In 1612 wordt de oogst door late vorst en hagelbuien grotendeels vernield. In 1629 en 1630 heeft het krijgsvolk te voet en te paard de oogst onherstelbaar vernield en heeft hij een tekort aan voer voor zijn vee. Peter Maertens van Collenbergh is de wanhoop nabij en heeft in 1631 aan Aert Ariens Verhoeven beloofd om de abt van de Abdij voor te stellen om de pacht voor f 2.500 aan hem over te dragen. Deze belofte wordt echter niet nagekomen. In juni 1631 wordt hij weer getroffen door een hagelbui, die sinds mensenheugenis niet is voorgekomen. Hij houdt nog geen vierde deel van een normale oogst over, het grasland staat onder water en het hooi ligt te verrotten. In 1638 en 1639 ontstaat er weer schade door slecht weer en oorlogsgeweld door rondtrekkende soldaten. De schepenen van Oirschot vragen aan de abt om kwijtschelding van de pachtsom, hetgeen hij toestaat. In 1644 verpacht Peter diverse percelen hooiland. Naast de pachsom moeten de pachters sloten graven en onderhouden en met omheiningen zorgen dat er geen vee op de wal komt. De pachtovereenkomst wordt voor negen jaar aangegaan. Gevolg van al deze tegenslagen is dat Peter geld moet lenen, dat hij in 1647 vóór Sint-Jansdag (24 juni) het jaar daarop belooft af te lossen.

In 1650 worden de landen, beemden en bossen gemeten door mr. Cornelis Groef, gezworen landmeester, in aanwezigheid van Peter en Jan van Collenbergh, volgens de maat van 's-Hertogenbosch; 20 voet is een roede, Een lopen (of lopensaet) is 50 roeden, 8 lopen is 1 bunder. Ondertussen was het areaal van Heerenbeek gegroeid tot 121 bunder, een goede 160 ha. Van de opmetingen wordt een kaart gemaakt, die als bijlage bij dit artikel is toegevoegd.

Toen Peter en Lynken ongeveer 43 jaar geboerd hadden op Heerenbeek, werden ze in 1652 opgevolgd door hun zoon Jan Peterszoon, die tot 1682 op de hoeve verbleef. Tijdens de Franse bezetting in 1672 en 1673 werd zijn oogst vernield, heerste er een besmettelijke ziekte onder het vee en moest hij enorme bedragen afstaan ten behoeve van een protestante dominee uit Eersel. Ook nu hielp de abt van Park hem financieel uit de brand. Zijn zoon, Rutger Janszoon van Collenbergh, gedoopt op 26 juni 1650, heeft vanaf 1683 het pachthof overgenomen, iedere keer voor 8 jaar. Hij trouwt voor de pastoor te Best op 23 februari 1677 met Jenneke Goort van de Akker. Ze laten tussen 1677 en 1693 acht kinderen dopen, waarvan de oudste drie in Best en de andere vijf in Oirschot. Rutger hertrouwt als weduwnaar op 27 augustus 1707 met Maria Geerling Schraets, de weduwe van Marten van de Morselaer, brouwer en voormalig burgemeester van Oirschot. In 1701 heeft Rutger van Collenbergh achterstand op de betaling van belasting die namens de koning van Frankrijk, Lodewijk XIV, wordt geheven op de inwoners van de Meierij. De belastinginner van de herdgang Straten, Nicolaas Huijskens, wil beslag op zijn paarden leggen. Dielis, een zoon van Rutger probeert dat, geholpen door de knecht van Rutger, te voorkomen en verwondt Nicolaas Huijskens met een riek aan zijn hoofd. De knecht weigert getuigenis af te leggen en wordt door de schepenen veroordeeld tot een geldboete en hechtenis op water en brood, zonder bezoek en licht en verwarming. Zijn hoger beroep bij de Raad van Brabant wordt gehonoreerd. Er waren nog veel meer Stratense boeren met belastingschuld. Zij trekken met stokken, staven, gaffels enz. naar het dorp en dreigen het huis van Nicolaas Huijskens in brand te steken en hem te vermoorden. Het tumult duurt twee dagen en zal niet verder escaleren.

Deze gebeurtenissen vallen in het niet bij wat Rutger van Collenbergh en zijn gezin in 1707 overkomt. Op 2 oktober 1707 krijgt Hendrick, een zoon van Rutger, in de herberg van zijn vader op Heerenbeek woorden met Dirck Dielis Roosen over een wedloop met honden. Er is duidelijk drank in het spel. Hendrick trekt zich in een andere kamer terug en hoort zijn vader op een gegeven moment roepen dat hij door Dirck vermoord wordt, waarop Hendrick hem met een mes te hulp schiet. Rutger Slaat Dirck met een stoel, waardoor deze met een gat in zijn hoofd met zijn buik op de grond valt, waarna Hendrick hem in zijn gezicht en rug verwondt met oals gevolg dat

Dirck overlijdt. Hendrick vlucht, maar wordt op 20 oktober 1708 bij verstek ter dood met het zwaard veroordeeld. Rutger wordt vervolgens bijna een jaar geketend opgesloten. Van Hendrick is nooit meer iets vernomen.

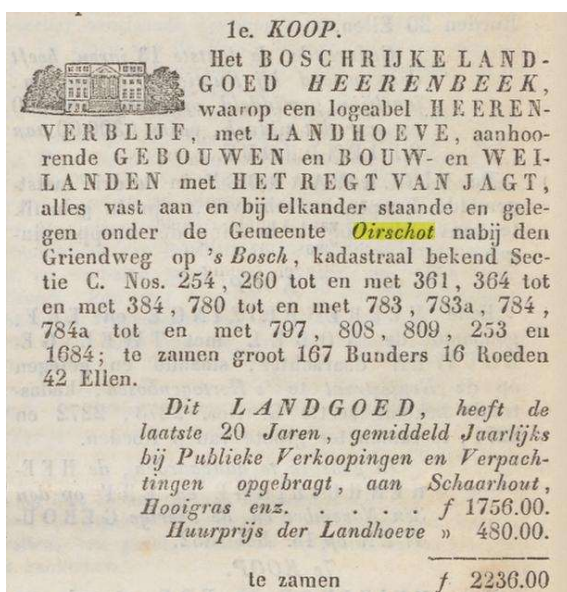
Vanaf 22 september 1707 komt er een eide aan de verpachting aan de familie van Collenbergh en pachten Mathijs Walraevens uit Sint-Oedenrode en zijn vrouw Maria Vogels en vanaf 1724 hun kinderen en in 1729 hun oudste zoon Cornelis, die in 1759 de laatste pachter van Heerenbeek zou worden. Op 16 januari 1760 wordt het pachthof verkocht.

Het pachthof verkocht

Park verkoopt het Hof van Heerenbeek op 16 januari 1760 voor een bedrag van f 6.000 aan de heer Marcellus Bles tot Thilbergh, heer van Moergestel. 'De Heer Marcellus Bles tot Thilbergh, bij transport der Secretarije alhier dato 16 januari 1760. De Heerbeexe hoof toebehoorende aan de Abdij tot Perck omtrent Loven.' De Heerenbeekse hoeve bestond toen, behalve het grote aantal percelen grond, uit huys, hof mette landerijen bestaende inden ouden koeyacker, het mutsen, het half mutsen, den vorsten heycamp, den agtersten dries, den agtersten heycamp met 't heyvelt, 82 lopen, 45 roeden. De totale perceelsgrootte bedroeg (163 bunder 34 roeden en 52 ellen), hetgeen nagenoeg overeenkomt met de kaart uit 1650.

Daarmee is Marcellus Bles (* Tilburg, 9 juni 1715; + Moergestel, november 1797) de eerste particulier die Heerenbeek in bezit krijgt. De verkoop door Abdij van Park heeft natuurlijk veel te maken met de totaal veranderde politieke situatie. Heerenbeek lag sinds de vrede van Munster in 1648 in feite in een ander land waarmee de verhoudingen nu niet bepaald goed waren. Veel abdijen in de Meierij van 's-Hertogenbosch waren al door de protestanten geconfisqueerd. Voor het eeuwenoude Heerenbeek breekt er een ander tijdperk aan. Onder de nieuwe eigenaar evolueert Heerenbeek van een landbouwbedrijf naar een voornaam landgoed/buitenverblijf.

Wat er verder gebeurde met het landgoed Heerenbeek

De Noord-Brabanter, Staat en Letterkundig dagblad, 25-11-1851

buitenverblijf. Menno neemt het initiatief om een drietal boerderijen te gaan bouwen en splitst en vergroot hij de Vlaamse schuur in twee woningen. In 1976 komt deze kloosterschuur op de rijksmonumentenlijst. Het is het laatste overblijfsel van de eigendommen op Heerenbeek van de Norbertijnen van de

Het landgoed Heerenbeek komt tot 1851 in verschillende particuliere handen terecht en ondergaat in die periode enkele wijzigingen. De eigenaren wonen meestal niet op Heerenbeek, maar verpachten de hoeve. Deze bestaat dan uit de Vlaamse schuur uit 1628 en een langgerekte boerderij met bakhuis en herenkamer, bestaande uit verscheidene vertrekken, keukenpomp, privaat en andere gemakken.

Op 21 februari 1852 wordt Heerenbeek verkocht voor f 46.000 aan Menno Louis Victor de Girard de Milet baron van Coehoorn, op dat moment 2e luitenant bij Regiment Rijdende Artillerie te Amersfoort. Tegelijkertijd koopt zijn broer Pieter Jacob het landgoed Henkenshage in Sint-Oedenrode. Menno is dan 30 jaar. Menno en zijn vrouw Jeannette Op Ten Noord gebruiken Heerenbeek in die tijd voornamelijk als

Begraafplaats aan de Oude Grintweg

Abdij van Park. Daarnaast legt de familie een kleine familiebegraafplaats aan waar de moeder van Menno in 1865 als eerste wordt begraven. Deze begraafplaats wordt in 1897 verplaatst naar de huidige locatie aan de Oude Grintweg. In 1872 gaat Menno met zijn gezin tot 1877 op Heerenbeek wonen en is daarmee de eerste eigenaar, die daar ook daadwerkelijk gaat wonen. Menno was ook eigenaar van 's-Heerenvijvers, dat exclusief de houtopstand door zijn erfgenamen in 1891 verkocht wordt aan Jacobus Cornelis Josephus Maria Hubar. In augustus 1864 leggen zijn zoon Menno en zijn dochter Gabriëlle de eerste steen voor de herbouw van de voormalige herenkamer tot het huidige herenhuis met koetshuis.

Op 9 augustus 1917 verkoopt een kleindochter van Menno Heerenbeek aan Jozef Elias van Hasselt, fabrikant uit Groningen. Al 8 dagen later wordt Heerenbeek doorverkocht aan een ontginningsmaatschappij. Een groot gedeelte van de oorspronkelijke structuur wordt volledig gewijzigd. Het rendement van de investeringen blijft echter uit en Heerenbeek wordt met ingang van 1921 in 7 delen gesplitst, die weer in 36 verschillende onderdelen als volgt te koop worden aangeboden.

1. Kasteel met koetshuis met bijna 5 ha grond in twee onderdelen (herbouwd in 1864, nu Heerenbeek 1).
2. 3 ha weiland.
3. Boerderij staande bij huize Heerenbeek met schuur, erf en weg en in totaal bijna 55 ha land (weiland, bouwland, bos, hakhout) in 8 onderdelen (Vlaamse schuur gebouwd in 1628, nu Heerenbeek 6).
4. Boerderij, erf en weiland met in totaal bijna 28 ha grond in 8 onderdelen (gebouwd in 1867, nu van Coehoornweg 3).
5. Boerderij, genaamd de Hoef, met ruim 36 ha grond in 9 onderdelen (gebouwd in 1861, nu van Coehoornweg 2 en 2a).
6. Grond ruim 20 ha in 5 onderdelen (boerderij gebouwd 1869/1870, gesloopt in 1912 en herbouwd in 1928/1929, nu Hoekvelden 1).
7. Grond ruim 26 ha in 3 onderdelen.

In 1921 worden de delen 4, 5, 6 en 7 door beleggingsmaatschappijen gekocht. De delen 1, 2 en 3 worden in 1924 door Christianus Cornelius Andreas (André) van Gorp, fabrikant uit Tilburg, voor f 35.050 gekocht. Tussen 1924 en 1931 worden door de inzet van André van Gorp oorspronkelijke delen van Heerenbeek weer samengevoegd. In 1932 worden de eigendommen van van Gorp beschreven als Landhuis Heerenbeek met koetshuis, stallen en verdere bijgebouwen en erven, alsmede een landbouwerswoning met stal en schuur,

afzonderlijk gebouwde schuur met paardenstal en karschop (gebouwd in 1912-1913), bakhuis en erven alsmede een landbouwerswoning met stal en schuur onder 1 dak en erf met een watermachine en diverse percelen dreef, weiland, heide, hooiland, hakhout, opgaand geboomte, bouwland, water, tuin, boomgaard, weg, dennenbos en ander bos.

Koop 5, van Coehoornweg 2 en 2a, wordt echter niet meer met het oorspronkelijke landgoed Heerenbeek verenigd, maar komt in 1937 in handen van de familie van de Moosdijk.

De dochter van André van Gorp, Ria, trouwt met Maximiliaan Theodorus Maria Wösten en zij gaan in 1946 in huize Heerenbeek wonen. Ria erft, na het overlijden van haar moeder in 1970, het landgoed Heerenbeek. Voor Maximiliaan is Heerenbeek zijn lust en zijn leven.

Vanaf 1976 verwerft Stichting het Noordbrabants Landschap delen van het oorspronkelijke Heerenbeek te beginnen met koop 6, gevolgd door de verkoop door Ria van Gorp op 3 augustus 1981 van de kopen 1, 2, 3, 4 en 7. Hiermee is weer 82% van het oude landgoed verenigd. Op 16 februari 1997 breekt er brand in het herenhuis uit. Het wordt hierna ingrijpend gerenoveerd en er wordt een nieuwe indeling tot stand gebracht. Het koetshuis en de Vlaamse schuur worden niet door deze brand aangetast.

Onder de loep

Op initiatief van Godfried I met de Baard, graaf van Leuven en hertog van Neder-Lotharingen, werd de Abdij van Park in 1129 gesticht. De graaf stond hiervoor een park en een jachtslot af. Deze Godfried I begon in 1106 met de uitbreiding van zijn grondgebied en zijn macht en wordt beschouwd als stichter van het hertogdom Brabant. Aan deze Leuvense dynastie kwam met het overlijden van hertogin Johanna van Brabant en Limburg in 1406 een einde. Hertog Jan IV van Brabant en Limburg, Bourgondische dynastie, verleende de abt van de Abdij van Park in 1416 de titel van aartskapelaan van de hertogen van Brabant. De abt behoorde hiermee tot de hertogelijke hofhouding. Tot 1795 droegen de abten deze typisch Brabantse titel. De abten van Park zetelden tot de Franse Revolutie in de Staten van Brabant en bestuurden dus mee het hertogdom Brabant. Dit gaf hun middelen en macht om hun rijkdom uit te bouwen. De abdij bezat talrijke domeinen en gronden in heel het hertogdom Brabant en in mindere mate ook in het Prinsbisdom Luik. De abdij bezat in de 17e eeuw een kleine militie voor ordehandhaving en bewakingsopdrachten.

In 1797 werd de abdij op militair bevel gesloten en werden gronden en bezittingen publiek verkocht. De abdij zelf werd in Brussel geveild en kwam via rijke tussenpersonen/stromannen weer in handen van Norbertijnen. In 1831 besliste het stadsbestuur van Leuven om honderden Nederlandse krijgsgevangenen in de abdij te huisvesten. In de jaren '50 werd het grondgebied van de parochie van Park toegevoegd aan de gemeente Heverlee. In het kader van de gemeentefusies in 1976 kwam het abdiydomein bij het grondgebied van de stad Leuven. Om het waardevolle domein van de Abdij van Park een nieuwe toekomst te kunnen geven, sloten de Norbertijnen in 2003 en 2011 erfpachten af met de stad Leuven. Dankzij deze overeenkomsten kan de stad Leuven met steun van de Vlaamse overheid het kloostercomplex volledig restaureren (einddatum 2025).

De naam 'Heerbecke' komen we voor het eerst tegen in 1335. Aan de zuidzijde van de hoeve Heerenbeek liep in de middeleeuwen de al in 1311 bekende Heerstraat, die nu de Lopensestraat heet. Deze Heerstraat, waarnaar mogelijk de naam van de hoeve Heerenbeek verwijst, ging via De Schutskuil richting Boxtel. Mogelijk is Heerenbeek de aanduiding van het beekje dat precies op de grens van Velder met Heerenbeek vóór de zogenaamde Velderse wal loopt en op de kadasterkaart 1832 nog Groote Waterloop wordt genoemd.

Veel pachters van het hof van Heerenbeek behoorden tot de notabelen van Oirschot. Jan Wouter Bruijstens, die gehuwd was met Waltera Holla, was schepen van Oirschot in 1446 en in 1456 zelfs 1e schepen.

Eén van de acht onrechtmatige kopers van erfpachten, waarover in 1495-1496 een akkoord werd bereikt met de Abdij van Park waren de ouders van Aleyt Godefridus van den Meervenne. Zij was getrouwd met Jeroen Bosch (Jeronimus van Aken) en erft deze onderhavige percelen. Na het overlijden van Jeroen Bosch komt zijn in 1517 tot overeenstemming met de Abdij van Park. Deze gefortuneerde Aleyt van den Meervenne brengt op 14 juli 1484 het leengoed "Ten Rodeke", globaal gelegen nabij het Sint-Annakapelletje in Best in haar huwelijk met Jeroen Bosch in. Het bestond uit meerdere huizen en landerijen. In de loop van 1567 verwerft Jan Crommen, één van de molenaars van de Stratense molen, dit leengoed en blijft het tot 1699 via vrouwelijke erfopvolging in de familie.

Peter Maertens van Collenbergh is in 1614 koning van het Sint-Joris Gilde van Straten. Een titel die hij in 1615 prolongeert en een jaar later promoveert hij tot keizer van dit gilde. Wellicht is hij ook betrokken geweest bij de aanschaf van een koningsvolgel in 1619.

Peter Mertenszoon van Collenbergh is schepen van de vrijheid Oirschot in 1627, 1630, 1633 en 1645 net als zijn voorganger-pachters een man staende ten goede naemen ende faemen. Dit geeft ook weer aan dat zowel de pachters van Velder als Van Heerenbeek geen eenvoudige boertjes waren maar vaak kapitaalkrachtige lieden uit de lokale bovenlaag.

Nog geen 21 jaar oud scheept Marcellus Bles zich, op 12 februari 1736, in op de Noordwaddingsveen, een schip van de Verenigde Oostindische Compagnie (VOC). In juni 1744 is hij werkzaam als secretaris van het gouvernement Te Colombo (Ceylon). In de koloniën vergaart Marcellus een aanzienlijk kapitaal. In 1758 komt hij terug naar Nederland.

De naam de Girard de Miolet is verbonden aan een oud Frans adellijk geslacht. In kasteel Henkenshage te Sint-Oedenrode bevindt zich een groot tableau waarop een stamboom van de familie is uitgewerkt. De uitbreiding van Coehoorn is afkomstig uit het huwelijk van Victor de Girard de Miolet met Aldegonda van Coehoorn in 1761 en die door hun zoon, Louis François, als achternaam werd toegevoegd. In 1829 werd aan zijn zoon als eerstgeborene de titel van baron toegekend. De Girard de Miolet van Coehoorns bekleedden hoge militaire functies. Voor meer informatie wordt verwezen naar;

<https://www.oirschotsheem.nl/pages/Coehoorn.pdf>

Bronnen

- Campinia, jaargang 2, 4 en 5
- Archief Abdij van Park te Leuven
- Boek Velder en Heerenbeek, oorsprong en toekomst van twee natuurparels in het Groene Woud, door Ger van den Oetelaar
- Wikipedia
- Bronbewerkingen Rechterlijk Archief Oirschot door Jan Toirkens, zie <https://www.geneaknowhow.net/script/dewit/oirschot-start.htm>

Henk van Hout

Bijlagen

